

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Bux M., Giglio G. & Gustin M. 2008. Breeding success of Lesser Kestrel *Falco naumanni* in nest boxes and other sites in urban areas in southern Italy. *Acrocephalus* 29: 83-88.

Renovatie van historische panden betekent slecht nieuws voor Kleine Torenvalken. Door nestkasten aan te bieden wordt dat probleem deels verholpen. In deze studie bleek dat legdatum, legselgrootte, broedselgrootte noch aantal uitgevlogen jongen van nestkastbroedende paren niet verschilde van die broedend in 'natuurlijke' holtes in oude gebouwen. Van de 200 geplaatste kasten werden er 39 bezocht door de valken; uiteindelijk werden er 16 gebruikt als broedplaats. (marco.gustin@lipu.it).

Corso A. & Gustin M. 2009. Morph ratio of Eleonora's Falcons in Sicily. *British Birds* 101: 216-217.

Het aandeel donkere Eleonora's valken op Sicilië lag in 1998-2007 tussen de 20 en 25%, maar kon plaatselijk oplopen tot 35% (Alicudi en Lampedusa).

Cortés-Avizanda A., Ceballos O. & Donázar J.A. 2009. Long-term trends in population size and breeding success in the Egyptian Vulture (*Neophron percnopterus*) in northern Spain. *J. Raptor Res.* 43: 43-49.

Tussen 1989 en 2007 daalde de populatie Aasgieren in een Nationaal Park in Spanje van 56 naar 26 paren. Het aandeel paren dat eieren legde, het nestsucces en het aantal jongen per paar bleven in diezelfde periode gelijk. Er werden 34 dode vogels gevonden. Dat duidde erop dat de vogels, na de ineenstorting van de stand van het konijn, steeds vaker buiten het park foerageerden waar ze een grotere kans liepen slachtoffer te worden van vergiftiging. (ainara@ebd.csic.es).

Danko S., Mihok J. & Funak M. 2008. The latest results of ringing the Lesser Spotted Eagles (*Aquila pomarina*) in Slovakia. *Slovak Raptor J.* 2: 73-75.

Drie van de negen terugmeldingen van geringde Schreeuwarenden kwamen uit Botswana en Zambia (2), twee van de trekroute (Turkije, Israel); daarnaast andere meldingen uit Griekenland, Turkije en Hongarije. Gekleurde exemplaren lieten sterke plaatsrouw in het broedgebied zien: een adult mannetje zat 6-7 jaar opeenvolgend in hetzelfde territorium in Slowakije, een ander mannetje broedde in zijn vijfde levensjaar op 18 km afstand van zijn geboorteplaats. Een drie jaar oude vogel, niet-broedend, werd op 40 km van zijn geboorteplaats gezien. Het lijkt erop alsof Schreeuwarenden al in hun eerste levensjaar van de zuidelijk Afrikaanse overwinteringsgebieden naar Europa terugkeren. (danko@gecom.sk).

Danko S. & Maderic B. 2008. Nesting of the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*) at its hatching site. *Slovak Raptor J.* 2: 77-80.

In 2007 werd een gekleurde Schreeuwarend gefotografeerd op 300 m afstand van de plek als waar hij in 2000 als nestjong was geringd. Deze vogel was gepaard met een vrouwtje dat al sinds 1985 op die locatie broedde; mogelijk betrof het hier een moeder-zoon paar. (danko@gecom.sk).

Dierschke J. 2008. Bestandsentwicklung von Kornweihe *Circus cyaneus* und Sumpfohreule *Asio flammeus* auf den Ostfriesischen Inseln. Vogelkdl. Ber. Niedersachs. 40: 459-465.

Pas in de vroege jaren vijftig kwamen er Blauwe Kiekendieven op de Duitse Waddeneilanden broeden. De stand steeg daarna sterk, om uit te komen op maximaal 55 paren in 1977. Vervolgens begon een lichte afname naar 34-41 paren in 2005-07. Niet zo sterk dus als in Nederland, maar zeker verontrustend. Over de oorzaken is niets bekend; voor Norderney wordt de daar voorkomende populatie Fretten genoemd (zonder bewijs). (jochen.dierschke@web.de).

Dijksen L. 2009. Hoe oud worden Blauwe Kiekendieven? Skor 28: 26-28.

Op Texel bleek in 2007 30% van de broedvogels in hun tweede kalenderjaar te zijn. Verder voornamelijk informatie uit een studentenrapport over sterfte van Blauwe Kiekendieven zoals berekend op terugmeldingen van doodgevonden vogels.

Dijksterhuis K. & Hut H. 2009. Kiek: Kiekendieven van Flevoland. Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief, Scheemda.

Een liggend formaat boekje, waarin de drie soorten kiekendieven van Nederland de revue passeren, voornamelijk in een Flevolandse setting. De algemene informatie wordt afgewisseld met waarnemingen die specifiek op Flevoland betrekking hebben. Er komen tevens enkele kiekendievenaficionado's aan het woord, waaronder Wim Schipper (die in de jaren zeventig uitgebreid ecologisch onderzoek deed naar het samen voorkomen van kiekendieven, en daarmee een monumentaal ijkpunt creëerde voor de onderzoeken van dit moment). Het boek is een pleidooi voor een vriendelijker inrichting van het boerenland, opdat kiekendieven en hun prooien meer ruimte krijgen.

Dixon A. 2009. Saker Falcon breeding population estimates. Part 2: Asia. Falco 33: 4-10.

De schattingen van het aantal paren Sakervalk in Aziatische landen tot nu toe waren aldus (tussen haakjes de nieuwe schattingen op basis van deeltellingen en lokale informatie): Rusland (inclusief 110 voor Europees Rusland) 550-700 (1500-3000), Kazachstan 200 (2000-3000), Pakistan 10 (0-50), Iran 50 (10-100), Irak 60 (0-50), Afghanistan 40 (10-100), Uzbekistan 100-150 (100-150), Turkmenistan 50 (100-150), Kyrgyzstan 150-200 (100-120), China 1000-1200 (3000-5000) en Mongolië 1000-1200 (2000-5000). Naar schatting 7750 Sakers worden in het Midden Oosten door Arabische valkeniers gebruikt. Het is onmogelijk te bepalen of dat een reële schatting is, noch welk aandeel het vertegenwoordigt van de totale populatie (gegeven de onzekerheid van de populatieschattingen). De afname van de soort als broedvogel lijkt een feit, maar is moeilijk hard te maken bij gebrek aan betrouwbare monitoring. (falco@falcons.co.uk).

Dravecky M., Sellis U., Bergmanis U., Dombrowski V., Lontkowski J., Maciorowski G., Maderic B., Meyburg B.-U., Mizera T., Stoj M., Treinys R. & Wojciak J. 2008. Colour ringing of the Spotted Eagle (*Aquila pomarina*, *Aquila clanga* and their hybrids) in Europe – a review. Slovak Raptor J. 2: 37-52.

In 2000-08 werden in Oost-Europa 1377 Schreeuw- en Bastaardarenden gekleurringd, waaronder 37 hybriden. (dravecky.miroslav@mail.t-com.sk).

Dykstra C.R., Hays J.L. & Simon M.M. 2009. Spatial and temporal variation in reproductive rates of the Red-shouldered Hawk in suburban and rural Ohio. Condor 111: 177-182.

De reproductie van Roodschouderbuizerds in suburbane gebieden wisselde sterk van nest tot nest, maar weinig van jaar op jaar. Op het platteland was dat anders; daar waren de jaarlijkse variaties juist erg groot, en waren de verschillen van nestplek tot nestplek juist kleiner. Blijkbaar is de laatste categorie meer onderhevig aan de luimen van het weer dan de paren die in de nabijheid van steden broeden. In het suburbane gebied produceerden de 25% meest succesvolle nestplekken 44% van alle nestjongen; de 25% minst succesvolle paren waren goed voor slechts 7% van alle jongen. (cheryldykstra@juno.com).

Ellis D.H. 2009. On the uniqueness of color patterns in raptor feathers. J. Raptor Res. 43: 11-26.

In deze studie vergelijkt de auteur geruide veren van een Steenarend in gevangenschap over een reeks van jaren. Daarnaast bekeek hij van 19 andere roofvogelsoorten de vliegveren links en rechts. Het doel: toetsen of de stelling dat geruide veren als de duimafdruk van een vogel kunnen gelden, en dus individuele herkenning mogelijk maken, juist is. Zijn conclusie is duidelijk: nee. Vogels die een complex veerpatroon hebben, vertonen grote variatie in dezelfde veer van jaar op jaar (niet gerelateerd aan leeftijd), terwijl dezelfde veren van vogels met een simpel patroon weliswaar veel op elkaar lijken in opeenvolgende jaren maar ook op die van andere individuen. De slag- en staartpennen van een en dezelfde vogel verschillen ook naar gelang ze links of rechts in het verenkleed zitten: een buitenste staartpen links kan sterk afwijken van een buitenste staartpen rechts. Nu valt er op deze studie overigens wel wat af te dingen. De steekproeven zijn klein, de auteur is wel heel strikt in wat hij 'gelijk' noemt, en in feite heeft hij het alleen onderzocht bij een vrouwtje Steenarend in gevangenschap (alle overige soorten onderzocht hij alleen op congruentie in veerpatronen tussen de pennen links en rechts in het verenkleed). Wat onverlet laat dat longitudinale studies (hetzelfde, bekende, individu jaar op jaar volgen; daartoe kunnen alleen vogels in gevangenschap of individueel gemerkte vogels in vrijheid worden gebruikt) hoogst noodzakelijk zijn om de veronderstelde individuele herkenning op basis van geruide vliegveren op betrouwbaarheid te toetsen. (dcellis@theriver.com).

Faveyts W. & Moreau K. 2009. Een vroeg broedgeval van Boomvalk *Falco subbuteo*, met aandacht voor herkenning van verschillende leeftijdsklassen. Natuur-oriolus 75: 1-4.

Een nauwelijks vliegvaardige jonge Boomvalk werd op 11 juli 2002 waargenomen op een plek waar geen territoriaal gedrag was waargenomen in de twee voorafgaande maanden (wel aanwezig); deze vogel laat een berekend legbegin van 16 mei zien, uitzonderlijk vroeg. (wouter.faveyts@telenet.be).

Glas K.A. & Watts B.D. 2009. Osprey diet composition and quality in high- and low-salinity areas of lower Chesapeake Bay. J. Raptor Res. 43: 27-36.

Visarenden broedend in de zoetere delen van een groot estuarium bejaagden vissoorten die ietsje groter maar aanzienlijk voedzamer (hogere energiedichtheid) waren dan Visarenden jagend in nabijgelegen zoute wateren. Zou dit misschien de reden zijn

waarom Visarenden vooral in zoete wateren broeden (als de behoefte aan energierijk voedsel het grootst is), maar in de winter ook massaal langs zoute wateren zitten? Zie ook Leopold *et al.* 2003 (Limosa 76: 129-140) en Marquiss *et al.* 2007 (British Birds 100: 456-565), overigens geen van beide door onderhavige auteurs gebruikt. (andyglass77@yahoo.com).

Görke P. & Brandt T. 2008. Nistplatzwahl des Seeadlers *Haliaeetus albicilla* in Niedersachsen. Vogelkdl. Ber. Niedersachs. 40: 453-457.

In 1998 begon de Zearend weer in Niedersachsen te broeden, na een afwezigheid van 150 jaar. In 2007 was de stand al opgelopen naar 22 paren. De vogels bouwen hun nesten bij voorkeur in vitale, oude grove dennen, op een hoogte van 12-26 m. Deze bomen zaten alle dicht tegen de eindkap aan. De vogels bleven hun nest vaak meerdere jaren trouw. (brandt@oessm.org).

Henny C.J., Yates M.A. & Seegar W.S. 2009. Dramatic declines of DDE and other organochlorines in spring migrant Peregrine Falcons from Padre Island, Texas, 1978-2004. J. Raptor Res. 43: 37-42.

De Slechtvalken die door Texas trekken zijn afkomstig van de arctische en subarctische gebieden van Alaska tot Groenland. Ze overwinteren in Latijns Amerika. De waarden van organische chloorverbindingen (en hun derivaten) in bloedplasma bleken sterk te zijn afgenomen tussen 1978 en 2004. Blijkbaar zijn deze zware pesticiden in onbruik geraakt en vervangen door minder persistente middelen. Daar staat tegenover dat vlamvertragers (PBDE's) in veel broedgebieden in hoge concentraties in eieren zijn aangetroffen. (j_henny@usgs.gov).

Interessengemeinschaft Sperber. 2008. Der Sperber in Deutschland. Eine Übersicht mit Beiträgen aus 15 Regionen. Books on Demand GmbH, Norderstedt. ISBN 978-3-8370-3271-0. Prijs: 30 euro. Te bestellen via uitgeverij, boekhandel of amazom.

In dit boek staan, naast gebiedsspecifieke sperwerstudies in Duitsland, een aantal meer algemene hoofdstukken die ingaan op het voorkomen en de talrijkheid van deze soort in de verschillende Duitse deelstaten, de herkenning van leeftijd en geslacht aan de hand van ruiveren (met foto's, en nog uitgebreidere beschrijvingen van veren dan in *Handleiding veldonderzoek Roofvogels*), en voedsel op basis van plukresten. Alle hoofdstukken zijn strikt beschrijvend. Dat leidt ertoe dat bijvoorbeeld uitgebreid wordt ingegaan op de keuze van nestboomsoort (die geheel volgens verwachting sterk kan verschillen naar regio en naar habitat, maar niet in relatie is gezet tot het aanbod van de diverse boomsoorten), zonder duidelijk te maken wat nestboomkeuze betekent voor het nestsucces. Hetzelfde geldt voor legselgrootte, broedselgrootte, broedsucces, voedsel en populatiesamenstelling. Het boek is een schatkist van feiten, veelal verzameld in lange-termijnstudies volgens een vast stramien. Hieronder ook diverse studies van stadssperwers, waaronder in Bochum (hoge dichtheid), Dortmund, Bielefeld en Wuppertal. De aandachtige lezer zal veel van zijn gading vinden, en op onverwachte zaken stuiten. Zo was ik gefraspeerd door een grafiek waarin het aantal gevonden sperwerprooien door H. Friedmann tegen de tijd was uitgezet: rond de 300 per winterhalfjaar in de jaren zestig en zeventig, daarna sterk afnemend. Dat komt me bekend voor. De aangevoerde redenen eveneens! Het geeft aan dat een lange adem

onontbeerlijk is (iets wat nogal eens wordt vergeten als Sperwers worden opgevoerd als – mogelijke – veroorzakers van een afname van Huismussen). Evenzo is de poging te komen tot een algemene trend interessant: niet alleen zijn er verschillen tussen regio's te zien (nogal wiedes), maar ook is de algehele ontwikkeling tamelijk eenduidig (om eens een mooi germanisme te gebruiken): een sterke toename vanaf de jaren zeventig tot halverwege de jaren negentig, daarna lichte daling. Dat lijkt sterk op wat we in Nederland vinden. De verschillen naar habitat zijn frappant: stadssperwers doen het goed, in bossen en oostelijk Duitsland gaat het wat minder. De trendlijnen zijn identiek voor specifieke sperwerstudies en tellingen in het kader van algemene roofvogelmonitoring, maar zijn enigszins afwijkend waar het gaat om de jongenproductie per succesvol paar gebaseerd op deze twee methoden van onderzoek. Het zou interessant zijn geweest deze trends te vergelijken met die van algemene vogel- en nestmonitoring: komt er dan hetzelfde uit of is monitoring van roofvogels zo lastig dat alleen specifieke studies een betrouwbaar beeld laten zien (wat ik vermoed)? De verhalen in dit boek zijn een mooie opmaat voor ecologisch onderzoek. Iedere sperwerfacionado zou het moeten aanschaffen. En wie op zoek is naar echte veldgegevens ter vergelijking met zijn eigen onderzoek, kan zijn hart ophalen.

Kečkéšová L. & Noga M. 2008. The diet of the Common Kestrel in the urban environment of the city of Nitra. Slovak Raptor J. 2: 81-85.

Aan de hand van braakballen en prooiresten (671 in totaal) werd het dieet van Torenvalken in de broedtijd bekeken in het stadje Nitra (Slowakije). Veldmuizen waren in biomassa het belangrijkste; verhoudingsgewijs waren Kleine Huiszittmuis *Crocidura suaveolens* en Huismuis *Mus musculus* ook belangrijk; kevers waren in aantal talrijk maar wat betreft biomassa van ondergeschikte betekenis. Vogels werden weinig gevonden. Het stuk geeft een vergelijking met het dieet van stadse Torenvalken uit Warschau, Bratislava en Budejovice. (lucia.kecka@gmail.com).

Kitowski I. 2008. Breeding ecology of Montagu's Harrier (*Circus pygargus*) in marshes of eastern Poland: importance of aggregated nesting. Acta Zool. Lituonica 18: 83-89.

In 1996-2002 werden Grauwe Kiekendieven in een moerasgebied in Oost-Polen gevolgd; de paren broedden hier solitair of in groepjes van 2-6 paren. In termen van legselgrootte, nestverliezen en aantal uitgevlogen jongen bleken groepjes van 4-5 nesten de beste resultaten te geven. Hoe dit tot stand kwam, bleef in het ongewisse. (ignacyk@autograf.pl).

Klassen O., de Boer P., van den Bremer L. & Dijkse L. 2009. Blauwe Kiekendieven op de Waddeneilanden in 2008. Onderzoeksrapport 2009/04. SOVON, Beek-Ubbergen.

In 2008 zaten er nog maar 29 paartjes Blauwe Kiekendieven op de Waddeneilanden, een afname van 19% ten opzichte van 2007 en in lijn met de lange-termijn afname. Vergeleken met 2004 is de stand gehalveerd. De conditie van de jongen is veelal slecht, vermoedelijk door schaarste aan geschikt voedsel. De gekleurde vogels lijken te wijzen op grote plaatstrouw (vooral op Texel). Rapport op te halen via www.sovon.nl

Kladny M., Thomas T. & Wegner P. 2009. Geschlechtsbestimmungen bei nestjungen Wanderfalken. Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz des NABU NRW, Jahresbericht 2008: 13.

Geslachtsspecifieke groeicurves (gewicht, vleugellengte) van Slechtvalken in NRW, gebaseerd op metingen aan 275 mannen en 246 vrouwen tot en met levensdag 29. Geen informatie over hoe de metingen werden gedaan, hoe vaak per jong werd gemeten en hoe de leeftijd werd bepaald.

Krone O., Berger A. & Schulte R. 2009. Recording movement and activity pattern of a White-tailed Sea Eagle (*Haliaeetus albicilla*) by a GPS datalogger. J. Ornithol. 150: 273-280.

Een 12 jaar oud vrouwtje Zeearend werd in Noord-Duitsland gevangen en van een GPS-logger voorzien. De vogel werd van 24 juli 2003 tot 14 januari 2004 (haar dood) op de voet gevolgd. Ze bestreek een gebied van 4-8 km² (afhankelijk van de berekeningswijze). Overdag was ze behoorlijk actief (tot wel 50% van de daglichturen in augustus), 's nachts niet of nauwelijks. Vlak voor haar sterven verminderde ze haar activiteiten enorm. Ze bleek lood in haar krop te hebben (afkomstig van een kogel), en de loodwaarden van lever en nieren waren hoog genoeg om haar dood te hebben veroorzaakt (al op 23 december begon ze haar gedrag te veranderen onder invloed van de vergiftiging). (krone@izw-berlin.de).

Lantinga J. & de Vries N. 2008. Nieuwe broedvogel voor de provincie Groningen: de Rode Wouw. Grauwe Gors 36: 117-119.

Korte beschrijving, met waarnemingen op de verschillende dagen in het voorjaar. Het mannetje bestreek een groot gebied, van Sellingen tot Blijham, Boertange en Wedde. Zie voor een uitgebreide rapportage van dit broedgeval elders in deze Takkeling.

Leest H. van der 2009. Observaties van broedgeval Boomvalk in Castricum. Winterkoning 44: 3-6.

Broedgeval vlak langs snelweg, 3 eieren op 5 juli, 3 jongen geringd op 26 juli (start eileg 8 juni). Door vermoedelijk slecht weer mislukt. Nest in zwarte els, 13 m hoog. Verjoegen zeer fel Havik, Buizerd en Blauwe Reiger.

Lindner M. & Siehoff D. 2009. Der Konflikt zwischen Klettersport und Naturschutz in NRW (Teil 1). Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz des NABU NRW, Jahresbericht 2008: 7-12.

Bergsport en broedplaatsen van oehoe en Slechtvalken gaan niet samen. Ondanks afspraken gemaakt met klimsportverenigingen in een deel van Duitsland bleken deze geen genoeg te nemen met afsluiting van bergen voor hun vrijetijdsbesteding, en werd succesvol pressie uitgeoefend om meer bergen vrij te geven (deels op grond van gefingeerde en foutieve gegevens). Daarnaast zijn de illegale bergbeklimmers een veel groter probleem dan algemeen wordt aangenomen. Waar bergsport is vrijgegeven, ontbreken in toenemende mate Oehoes als broedvogel, neemt erosie sterk toe, en kliffen besmeurd met magnesium. Natuurvriendelijk bergbeklimmen is een loze kreet gebleken. Het vergt niet veel voorstellingsvermogen om de parallel te zien met Nederlandse natuurgebieden, waar natuur ook wordt gezien als een uitlaatklep voor mensen.

Lobkov Y.G., Gerasimov Y.N. & Gorovenko A.V. 2009. Illegal trapping of Gyrfalcons in Kamchatka. Falco 33: 11-12.

In Kamchatka werden in 1991-2006 234 Giervalken in beslag genomen die illegaal waren gevangen (89% daarvan juveniel). Vrouwtjes waren ver in de meerderheid (74%), zo ook was het aandeel witte vogels groot (19 van de 22 waarvan vermeld). (bird62@rambler.ru).

Maderic B., Danko S. & Dravecky M. 2008. Records of the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*) nests with two fledged young without human intervention in Slovakia. Slovak Raptor J. 2: 19-26.

Tussen 1981 en 2002/2008 werden in Slowakije 1775 broedsels van Schreeuwarenden bekeken; daarvan hadden er 64 betrekking op nesten met 2 jongen (aandeel variërend van 1.15-9.65% per jaar). Schreeuwarenden leggen bijna altijd 2 eieren, waarbij na het uitkomen ervan het oudste zijn jongere nestgenoot doodt. In Slowakije is het aandeel nesten met 2 jongen verhoudingsgewijs hoog, wat vragen oproept aangaande het achterliggende principe van het leggen van twee eieren en het al dan niet verloren gaan van het tweede jong. (maderic@vtaky.sk).

Marti C.D. 2009. A comparison of methods for estimating prey biomass of Barn Owls. J. Raptor Res. 43: 61-63.

Niet alleen voor Kerkuilen, zoals in deze studie, maar ook voor roofvogels wordt de biomassa van de gegeten prooien vaak berekend door het aantal in braakballen (of prooiresten) gevonden prooien vermenigvuldigd met een gemiddeld prooigewicht (soortspecifiek). In deze studie wordt dat gewicht vergeleken met het gewicht zoals gevonden bij prooien in voorraadplekken van Kerkuilen, en met de gewichten van de prooi-soorten zoals vastgesteld bij vangsten in het betreffende terrein. Het blijkt dat het gemiddelde prooigewicht uit de literatuur altijd lager is dan werkelijk gevonden in het veld of in de vangsten van de uilen. Kortom, beter een gemiddeld prooigewicht nemen zoals zelf ter plekke geconstateerd (of op basis van prooien op/in nesten) dan afgaan op de literatuur. (cmarti@spro.net).

Meyburg B.-U., Grszynski K., Langgemach T. Sömmer P. & Bergmanis U. 2008. Cainism, nestling management in Germany in 2004-2007 and satellite tracking of juveniles in the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*). Slovak Raptor J. 2: 53-72.

De Duitse populatie Schreeuwarend is tussen 1993 en 2007 met 23% afgenomen. Omdat het tweede jong in Duitse nesten bijna altijd door het oudste jong wordt gedood, werd via menselijk ingrijpen getracht de productie op te krikken (door het jongste jong in leven te houden). Deze Abels volgden dezelfde trekroutes als de oudste jongen, en overwinterden van Soedan tot Zambia. Of deze manier van ingrijpen werkelijk bijdraagt aan het op peil houden van een populatie valt sterk te betwijfelen, al was het maar omdat de oorzaken van de populatie-afname niet worden aangepakt. Bovendien is het niet slim een evolutionair ontstane strategie (2 eieren leggen, 1 jong grootbrengen) te wijzigen. Ten derde: misschien is de overleving in het eerste levensjaar van de Abels uit deze nesten wel gelijk aan die van de Kaïns, maar als dat ten koste gaat van de overleving van de ouders (waarover niets wordt gezegd), span je het paard achter de wagen. Kortom, dit lijkt me marginaal – en misschien zelfs contra-productief - gerommel onder het mom van ‘natuurbeheer’. (BUMeyburg@aol.com).

Mojica E.K., Watts B.D., Paul J.T., Voss S.T. & Pottie J. 2009. Factors contributing to Bald Eagle electrocution and line collisions on Aberdeen Proving Ground, Maryland. J. Raptor Res. 43: 57-61.

Aanvaringen van Witkoparenden met hoogspanningsleidingen kwamen vaker voor waar de leidingen in vegetatiearme gebieden lagen, dan wanneer de vegetatie goed was ontwikkeld. Evenzo waren aanvaringen veelvuldiger binnen 1 km van de kust. Sterfte was hoog waar leidingen dwars op de voorkeursvliegbanen stonden. (ekmojica@wm.edu).

Moser B.W. & Garton E.O. 2009. Short-term effects of timber harvest and weather on Northern Goshawk reproduction in northern Idaho. J. Raptor Res. 43: 1-10.

Boskap in de USA vindt plaats via kaalkap. Indien daarbij tenminste 39% van het bosareaal in de 170 ha rond een haviksnest intact werd gelaten, was de kans op verstoring gering. Al dan nie succesvol nestelen hing dan af van de weersomstandigheden in de voorafgaande winter (temperatuur) en in het voorjaar (neerslag). (moserbw@gmail.com).

Prytherch R.J. 2009. The social behaviour of the Common Buzzard. British Birds 102: 247-273.

Een zeer uitgebreide studie in Avon, volledig geïllustreerd met tekeningen, van het sociale gedrag van territoriale en niet-territoriale Buizerds. De auteur is ervan overtuigd dat niet-territoriale vogels, veelal in de leeftijd van 1-3 jaar, goed aan hun gedrag zijn te onderscheiden van oudere vogels met een territorium. Een prachtige studie, uitgevoerd met een lange adem en liefde. (23 Caledonia Place, Clifton, Bristol BS8 4DL, United Kingdom).

Razin M., Rebours I. & Arthur C. 2008. Le Vautour fauve *Gyps fulvus* dans les Pyrénées françaises: statut récent et tendance. Ornithos 15: 385-393.

In 2006 en 2007 werden resp. 559-564 en 522 paren Vale Gieren in de Franse Pyreneeën geteld (geschat resp. 580 en 525). Succesvolle paren kregen gemiddeld 0.60 en 0.53 jongen per paar. De stand is hier vanaf 1979 in een stijgende lijn geweest, met een piek rond 2004 (rond 600 paar). Eenzelfde trend was zichtbaar aan de Spaanse kant van de Pyreneeën (tot 2751 paar in 2004). Dat de stand sindsdien wat is afgenomen, wordt toegeschreven aan de verandering in het landbouwbeleid (dode landbouwhuisdieren mogen niet meer op kadaverplekken worden achtergelaten). (MR, 170 chemin Ximikorenborda, 64210 Ahetze, France).

Robel D. 2008. Paläarktische Wintergäste in Namibia. Ornithol. Jber. Mus. Heineanum 26: 11-52.

In 1997, 1998, 2001 en 2005 ondernam de auteur tochten door Namibië (vooral noordelijke helft). Daarbij zag hij ook 2 Wespandieven (11 november 1997, 6 december 2005; helaas beide zonder opgaaf van leeftijd en geslacht), Visarenden, Schreeuwen Steppenarend, Grauwe Kiekendief (1 onvolwassen man op 12 november 2001 in Etosha, 2 mannen op 25 november 2005 idem, 1 man op 1 december 2005 bij Mahango), Zwarte Wouw, Steppebuizerd, Roodpootvalk, Boomvalk en Kleine Torenvalk. (Sanddornweg 6, D-03044 Cottbus).

Rodts J. 2009. Torenvalk in nesten. Torenvalken zijn minder kieskeurig dan men denkt. Mens & Vogel 47(1): 62-65.

In België broedde een paartje in een geoxideerde metalen buis (doorsnede 30 cm) die op 3 m hoogte uit een muur stak. De buis was ongeveer 1 m diep. Een jong kwam daar voortijdig uit tevoorschijn, en zat op de grond. Teruggezet. Hoe deze jongen hun vleugels moesten oefenen, is een raadsel. De reden dat het jong eruit was gevallen?

Rommes J. 2009. Des pèlerins bruxellois en odeur de sainteté. Natagora 30: 10-13.

In 2004 vestigde zich een paartje Slechtvalk in Brussel op de kathedraal van de heiligen Michel en Gudule. Begin mei vlogen er 3 jongen uit. In 2005-08 vlogen nog eens resp. 3, 2, 3 en 4 jongen uit (nadat in 2006 een beter nest werd aangeboden (inclusief camera). Onder de 26 soorten prooivogels bevonden zich ook watersnip en kwartel, soorten die overwegend 's nachts trekken.

Sarà M., Greci S. & Di Vittorio M. 2009. Status of Egyptian Vulture (*Neophron percnopterus*) in Sicily. J. Raptor Res. 43: 60-69.

De conclusie van de auteurs dat de Aasgier op Sicilië tussen 1989 en 2007 is afgenomen wordt niet door hun gegevens ondersteund: de stand vertoont weliswaar sterke schommelingen maar is stabiel. Ook de productiviteit en het uitvliegsucces bleven min of meer gelijk. (mausar@unipa.it).

Schoppers J. 2009. Havik te water! Vlerk 26(1): 4-9.

Na een Havik een Meerkoet te hebben zien pakken in het water (overigens een mislukte poging), verzamelde Jan Schoppers meer van dergelijke waarnemingen via een oproep, checken van waarneming.nl (die binnen 20 minuten na de vraag een lijst produceerde!) en tips in totaal 19 gevallen van verdrinking van prooi of pogingen daartoe. Er werd geen verschil gevonden tussen mannen of vrouwen (beide 8x), maar het werd vaker gedaan door adulte dan door juveniele Haviken (resp. 9 en 4x). Dat laatste is niet gecorrigeerd voor het aandeel adulte vogels in de havikenpopulatie, wat ongetwijfeld veel hoger is dan het aantal eerstejaars. Een duidelijk seizoensverloop ontbrak; de zomerdip kan zijn veroorzaakt door een geringere intensiteit van waarnemen in verband met vakanties. Van de 14 geïdentificeerde prooien ging het 8x om Meerkoeten. (jan.schoppers@sovon.nl).

Schumann R., Steinwarz D., Brune J., Kranz J., Skibbe A. & Zegula T. 2007. Revierfassung von Rotmilan *Milvus milvus* und Schwarzmilan *M. migrans* im Jahre 2005 im Rhein-Sieg-Kreis. Charadrius 43: 13-21.

Op 1153 km² werden 47 paren Rode Wouw (van west naar oost toenemend in dichtheid) en 7 dito Zwarte Wouw vastgesteld. (info@biostation-rhein-sieg.de).

Sergio F., Blas J. & Hiraldo F. 2009. Predictors of floater status in a long-lived bird: a cross-sectional and longitudinal test of hypotheses. J. Anim. Ecol. 78: 109-118.

Populatiestudies negeren vaak de aanwezigheid van floaters, ofwel van niet-broedende, niet-territoriale individuen. Niettemin vormen deze een belangrijke factor in de populatiedynamiek. In een studie van Zwarte Wouwen in ZW-Spanje werd de status van floaters vooral bepaald door leeftijd en een vroege aankomst op de broedplaats in het voorjaar. Een vroege aankomst garandeerde een snellere instroom als broedvogel. Leeftijd speelde een rol bij de sociale status van een individu. (fsergio@ebd.csic.es).

Sidorovich E., Solovej I.A., Sidorovich A.A. & Rotenko I.I. 2008. Effect of felling on the distribution of rodents and their predators in a transitional mixed forest. Polish Journal of Ecology 56: 309-321.

In Wit-Rusland werd gekeken naar het effect van kaalkap op de muizenbevolking. In de eerste jaren na kaalkap steeg de dichtheid van bosmuisachtigen (en van Vos, Wezel, Bosuil, Buizerd en Adder) sterk; dit effect was tot 12 jaar na de vellingen merkbaar. Bij een toenemend oppervlak van kaalkap namen ook de woelmuizen, en in hun voedspoor ransuilen, sterk toe. Als er echter meer dan 40% werd kaalgekap, werd het effect negatief. Dit was zichtbaar bij Boommarter, Ruigpootuil, Oeraluil, en Dwerguil. Te grote kaalkappen waren in het bijzonder negatief indien gesitueerd op klei- en leembodems. Op zand werd dat niet gevonden: daar leidde kaalkap altijd tot hogere dichtheden van muizen en hun predatoren. (vadimsid@mustbel.open.by).

Solonen T. 2008. Larger broods in the Northern Goshawk *Accipiter gentilis* near urban areas in southern Finland. Ornis Fennica 85: 118-125.

Als Finse Haviken op 2.5 km afstand of minder van een stad broedden, was hun broedselgrootte significant groter dan van paren die op grotere afstand zaten. Haviken broedend in dichtbevolkte gebieden hadden grotere broedsels dan in dunbevolkte. (tapio.solonen@pp.inet.fi).

Steen O.F. 2008. Fjellvåken som lavlandshekker. Vår Fuglefauna 31: 160-169.

Ruigpootbuizerds in Lapland komen tussen 10 en 12 april op de broedplaatsen terug, soms iets eerder. In de provincies Telemark, Buskerud en Vestfold (Noorwegen) traden sterke jaarlijkse schommelingen op in aantal broedparen en aantal geproduceerde jongen. De jongenproductie vertoonde een aardige afspiegeling van de muizenstand. Los hiervan nam de stand in 1994-2008 drastisch af, van 35 naar 1-7 paren.

Steen R. 2009. A portable digital video surveillance system to monitor prey deliveries at raptor nests. J. Raptor Res. 43: 69-74.

Door de sensor op de nestopening te richten startte de videocamera alleen met filmen als er een ouder aankwam (oudere jongen flapperden veel met de vleugels, en zetten daarmee ook het systeem in werking). Daarmee werd aanzienlijk bespaard op de tijd (van afkijken en batterijgebruik). De analyse van prooiaanvoer bij 10 nesten van Torenvalken (3867 maal een prooiaanbreng) kostte 130 uur. (ronny.steen@umb.no).

Sternalski A., Bavoux C., Burneleau G. & Bretagnolle V. 2007. Philopatry and natal dispersal in a sedentary population of western marsh harrier. J. Zool. 274: 188-197.

Op één jonge Bruine Kiekendief na (van de 39) bleven alle vogels in hun eerste winter en eerste voorjaar in de buurt van de Franse geboorteplaats. Twee jaar oud bleken mannen significant verder weg te zijn gevlogen dan vrouwen (resp. 3800 en 935 m). De grootte van het activiteitsgebied was niet gekoppeld aan het geslacht, en nam significant af met vorderende leeftijd. Niet-broedende vogels bestreken een groter gebied dan broedende (resp. 1600 en 349 ha). (sternalski@cebc.cnrs.fr).

Strandberg R., Alerstam T., Hake M. & Kjellén N. 2009. Short-distance migration of the Common Buzzard *Buteo buteo* recorded by satellite tracking. Ibis 151: 200-206.

Acht adulte en zeven juveniele Zweedse Buizerds kregen een satellietzender aangemeten; twaalf daarvan leverden mooie gegevens op over trek en dispersie. Als stopover werd aangehouden dat een vogel in 24 uur niet meer dan 25 km mocht hebben afgelegd. De vogels lieten zeer uiteenlopende dingen zien: van korte trekduur (enkele dagen) tot lange (41 dagen), korte en lange afstanden afleggen, trage en snelle trek (33-133 km per trekdag), gerichte trek (meest ZW) of zwerfgedrag. Tussen mannen en vrouwen, en tussen adulten en juvenielen, werden geen significante verschillen gevonden in bovenvermelde parameters (najaar). Ook in het voorjaar waren de verschillen tussen individuen frappant. (Roine.strandberg@zooekol.lu.se).

Tapia L., Domínguez J. & Rodríguez L. 2008. Hunting habitat preferences of raptors in a mountainous area (northwestern Spain). Polish Journal of Ecology 56: 323-333.

Waardelose studie, waarbij een aantal veldvariabelen werden uitgezet tegen het voorkomen van roofvogels (gebaseerd op 15 punten die elk 4 uur per maand werden bemonsterd): en jawel, er komt altijd wel een correlatie uitgerold. Bijvoorbeeld: Buizerd correleert positief met oppervlak menselijke bewoning en oppervlak bos. (baltapia@usc.es).

Thomas T. & Fleeer K. 2009. Erste dokumentierte Baumbrut in NRW (in 2007) und Brutverlauf 2008. Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz des NABU NRW, Jahresbericht 2008: 5-6.

In 2007 werd succesvol door een paartje Slechtvalk in een boomnest gebroed; dit opnieuw in 2008 (toen echter in mandje dat op de 2007-broedplaats was aangebracht).

Thomas T. & Wegner P. 2009. Brutergergebnisse des Wanderfalken in Nordrhein-Westfalen im Jahre 2008. Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz des NABU NRW, Jahresbericht 2008: 3-5.

In 2008 werden 114 paren vastgesteld (11 meer dan in 2007), waarvan er 101 tot broeden overgingen; deze brachten 151 jongen tot uitvliegen (82 paren succesvol).

Whitman J.S. & Caikoski J.R. 2008. Peregrine Falcon nesting in tree stick-nest in Alaska. J. Raptor Res. 42: 300-320.

Vanuit een helikopter werd een 'schijnbaar broedende' vrouw Slechtvalk op een witkoparendnest in een ratelpopulier in Alaska gezien. De vogel vertikte het af te vliegen, zodat onbekend bleef of de vogel op eieren zat (een latere controle leverde een leeg nest op). In de voorafgaande twee jaren was het nest succesvol in gebruik geweest door Witkoparenden. Vermoedelijk dat arendenpaar bezette 1.3 km verderop een ander nest. De dichtstbijzijnde kliffen (de normale broedplaats van Slechtvalken) in dit gebied lagen op 40 km afstand, maar het gebied zelf was rijk aan voedsel. Het broeden in boomnesten is zeldzaam in de Noord-Amerika.

Wiacek J. 2009. Nest site selection of Montagu's Harrier *Circus pygargus* breeding in natural habitats in eastern Poland. Ardea 97: 117-119.

Grauwe Kiekendieven in een moeras in Oost-Polen hadden een voorkeur om te nestelen op de natste plekken, vooral in zeggenvegetaties die dichter, hoger en ouder waren dan gemiddeld aanwezig in het terrein. Mogelijk dat predatoren hierdoor moeilijker bij het nest konden komen. In tegenstelling tot onze Grauwe Kiekendieven

broeden de vogels in Polen nog op grote schaal in natuurlijke vegetaties. (wiacek@hektor.umcs.lublin.pl).

Wirth H. 2009. Skrupelloser Gifteinsatz – drei Rotmilane sterben. Seevögel 30: 6-8.

Op een nest in Sleeswijk-Holstein werd een dood vrouwtje Rode Wouw gevonden; haar beide jongen waren ook dood. De vogel bleek vergiftigd met parathion, vermoedelijk in aas uitgelegd tegen vossen (drie dode jonge vossen iets verderop aangetroffen).

Wokke E. & Marcus P.J. 2008. Geslaagd broedgeval van Slechtvalk in Zuid-Kennemerland. Fitis 44: 166-173.

Vanaf 2006 pleistert een slechtvalkpaar in Spaarnwoude. Eind 2007 werd een kast geplaatst in de Alticom zendtoren in de Waardpolder bij Haarlem. Daar broedde in 2008 voor het eerst een Slechtvalk. Het legsel bevatte 4 eieren (3 april), die echter verloren gingen (10 april verlaten). Een tweede poging werd eind april ondernomen; drie van de vier eieren kwamen rond 5 juni uit en leverden twee vrouwen en een man op. Rond het uitvliegen verwaaiden alle drie de jongen, wat tot de dood van het mannetje leidde. Beide vrouwtjes werden teruggevonden en teruggezet (helaas zonder maten en gewicht te nemen, althans niet vermeld); beide vlogen later goed uit.

Yamaguchi N., Tokita K.-I., Uematsu A., Kuno K., Saeki M., Hiraoka E., Uchida K., Hotta M., Nakayama F., Takahashi H. & Higuchi H. 2008. The large-scale detoured migration routes and the shifting pattern of migration in Oriental honey-buzzards breeding in Japan. J. Zool. 276: 54-62.

Tien adulte Kuifwespensdieven vlogen in het najaar via dezelfde route van Japan via de zuidelijke tip van het Maleisische Schiereiland naar de overwinteringsgebieden in de Philippijnen, Borneo en de Maleisische Archipel. Ze maakten slechts weinig langdurige stops onderweg, maar vlogen soms traag in de gewenste richting. De voorjaarstrek verliep geheel anders, namelijk via zuidelijk China naar het Koreaanse Schiereiland, en vandaar naar Japan. Alvorens naar China te vliegen stopten ze enkele weken in ZO-Azië. De langzame manier van trek in het najaar wordt gezien als een strategie om onderweg te eten en energiereserves aan te vullen. (noriyuki@es.a.u-tokyo.ac.jp).

Zuberogoitia I., Martínez J.A., Azkona A., Martínez J.E., Castillo I. & Zabala J. 2009. Using recruitment age, territorial fidelity and dispersal as decisive tools in the conservation and management of peregrine falcons (*Falco peregrinus*) populations: the case of a healthy population in Northern Spain. J. Ornithol. 150: 95-108.

Slechts 2% van de broedende Slechtvalken in Noord-Spanje was eerstejaars. Mannen begonnen gemiddeld op 3.7 kalenderjarige leeftijd te broeden, vrouwen op 3.7. De dispersie van vrouwen was met gemiddeld 80 km van de geboorteplaats wat ruimer dan van mannen (52 km). Ze vestigden zich ook op iets grotere afstand van de geboorteplaats: resp. op 109 en 65 km afstand. Dit is de zoveelste studie die benadrukt dat de 'gezondheid' van een populatie afgelezen kan worden aan turnover onder de broedvogels, broedplaatstrouw en dispersie. (zuberogoitia@icarus.es).